

กฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม The English Common Law Approach to Flooding Nuisance Case

(วันรับบทความ: 16 กันยายน 2562; วันแก้ไขบทความ: 30 ตุลาคม 2562; วันตอบรับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2562)

ปีติเทพ อยู่ยืนยง*

Pedithep Youyuenyong

บทคัดย่อ

สถานการณ์น้ำท่วมเป็นภาวะที่ไม่เพียงเกิดขึ้นจากน้ำมือของธรรมชาติเท่านั้น แต่ภาวะน้ำท่วมอาจเกิดมาจากกิจกรรมของมนุษย์ด้วย กฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษว่าด้วยเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมเป็นแขนงสาขาหนึ่งของการศึกษาบริบทกฎหมายสิ่งแวดล้อมอังกฤษ เมื่อสถานการณ์ภาวะน้ำท่วมเองสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินเกี่ยวกับภาวะน้ำท่วม ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการป้องกันทรัพย์สินจากสถานการณ์น้ำท่วมและการล่วงละเมิดสิทธิการใช้สอยทรัพย์สินของบุคคลอื่น บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งจะให้สาระความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษว่าด้วยเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมในระบบกฎหมายอังกฤษ ซึ่งสะท้อนถึงหนทางแห่งการสร้างสรรค์ระหว่างสิทธิในการปกป้องทรัพย์สินจากสถานการณ์น้ำท่วมและหน้าที่ในการกระทำการป้องกันน้ำท่วม

คำสำคัญ: กฎหมายคอมมอนลอว์; สิทธิในทรัพย์สิน; ละเมิด; เหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม

Abstract

Not all floods are caused by nature, but mankind's activities also affect floods. The English common law on flooding nuisance is a long-established area of environmental law where a flood event can have far reaching effects on people and the environment. This is obviously important for property rights issues such as the rights to defend their own property from flooding and the unlawful interference with a person's use or enjoyment of their own property. This academic article aims to briefly examine common law on flooding nuisance under the English legal system that shall reflect a balance between the rights to protect property from flooding and the duty to take [reasonable] flood defence action.

Keyword: Common Law; Property Rights; Torts; Flooding Nuisance

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Corresponding author, E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

1. บทนำ

ในประเทศอังกฤษ สถานการณ์น้ำท่วม (flooding) เป็นอันตรายหรือภัยอย่างหนึ่งหรือที่เรียกกันว่าอุทกภัย (flood) ที่อาจเกิดจากสภาวะน้ำท่วมในช่วงเวลาหนึ่งเวลาใดหรือน้ำท่วมขึ้นมาอย่างฉับพลัน โดยสถานการณ์น้ำท่วมมีสาเหตุประการสำคัญมาจาก 2 ประการด้วยกันนั่นก็คือ (Environmental Agency, 2009) (1) ประการแรก น้ำท่วมจากธรรมชาติ (natural flood) อันเกิดจากฝนที่ตกอย่างหนักหรือฝนที่ตกต่อเนื่องติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยลักษณะน้ำท่วมจากธรรมชาติย่อมทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำหรือระดับน้ำในทะเลสูงมาก จนท่วมเอ่อล้นชายฝั่งแม่น้ำหรือชายฝั่งทะเล (น้ำท่วมล้นตลิ่ง) ทำให้น้ำไหลไปท่วมอาคารเคหะสถานหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนภาวะจากธรรมชาติที่เกิดขึ้นมานั้นจะส่งผลกระทบต่อหนักเบาประการใด ก็ขึ้นอยู่กับขนาดของภาวะน้ำท่วมดังกล่าว ซึ่งหากเป็นน้ำท่วมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ก็อาจสร้างผลกระทบเพียงเล็กน้อยต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม แต่หากเป็นจากธรรมชาติขนาดใหญ่ก็อาจสร้างผลกระทบอย่างฉับพลัน (น้ำท่วมฉับพลัน) หรืออย่างหนักต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อมกับผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจกินพื้นที่ความเสียหายในวงกว้างได้ (2) ประการที่สอง น้ำท่วมเกิดจากการกระทำของมนุษย์ (man-made flood) เป็นน้ำท่วมที่เกิดจากการบริหารจัดการน้ำที่ผิดพลาดก่อให้เกิดน้ำท่วมจากน้ำที่ระบายไม่ทันท่วมที่หรือน้ำท่วมจากการอุดตันของขยะบริเวณเส้นทางระบายน้ำ ตลอดจนถึงน้ำท่วมอันเนื่องมาจากทางระบายน้ำในอาคาร เคหะสถานหรือสิ่งปลูกสร้างของเอกชนเกิดความเสียหาย (เช่น ท่อระบายน้ำเสียวรม ท่อระบายน้ำฝน ท่อระบายน้ำภายนอกอาคาร ท่อระบายน้ำจากครัว) หรือน้ำท่วมอันเนื่องมาจากมีสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำสาธารณะกีดขวางหรือทางระบายน้ำเอกชนก็ตาม (Committee on Climate Change, 2012) ซึ่งในกรณีที่น้ำท่วมเกิดจากการกระทำของมนุษย์สามารถก่อให้เกิดน้ำเอ่อล้นองในบริเวณหนึ่งบริเวณใดในลักษณะเป็นน้ำท่วมขัง (low levels of inundation) นั้น (Donald Houston et al., 2001) อาจมีคำถามตามมาว่าหากมีใครมาจงใจสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำหรือปล่อยปละละเลยไม่ดูแลทางระบายน้ำที่อยู่ในที่ดินของตน จนเป็นสาเหตุให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมขังที่ทำให้เกิดน้ำเอ่อล้นเงินองขึ้นมาสู่บริเวณพื้นที่ส่วนตัวของเพื่อนบ้านหรือน้ำเอ่อล้นไหลเข้าไปท่วมขังในบริเวณพื้นที่ส่วนตัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใดแล้ว ทำให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่ออนามัย ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเพื่อนบ้านหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดแล้ว ใครจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเพื่อนบ้าน

หากพิจารณาจากประเด็นคำถามต่างๆ ในข้างต้น ก็ย่อมต้องพิจารณาต่อไปว่ามีผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุน้ำท่วมขังที่ต้องการได้รับการเยียวยาความเสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเยียวยาให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมผ่านการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (compensation) (Derbyshire County Council, 2015) อันเนื่องมาจากการจงใจสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำหรือปล่อยปละละเลยไม่ดูแลทางระบายน้ำที่อยู่ในแดนกรรมสิทธิ์ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน กิติ ค่าเสื่อมราคากิติ และค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์สินในระหว่างที่เกิดสถานการณ์น้ำท่วมขังก็ตาม (Peter Wynn, 2004) ในทางกลับกันก็ย่อมต้องมีผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจากการละเลยหรือเพิกเฉยไม่ดูแลบำรุงรักษาท่อระบายน้ำหรือทางน้ำที่อยู่ในแดนกรรมสิทธิ์หรือพาดผ่านแดนกรรมสิทธิ์ของตนนั้น ที่ต้องมีหน้าที่

เยียวยาความเสียหายให้ผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุน้ำท่วมซึ่งกลับคืนสู่ฐานะเดิม (Office of the Deputy Prime Minister, 2002)

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งอธิบายและวิเคราะห์กฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม น้ำท่วมซึ่งจากการจงใจกีดขวางทางน้ำหรือปล่อยปละละเลยเป็นเหตุให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมซึ่งจากน้ำเอ่อล้นเจ็มนองขึ้นมาสู่บริเวณพื้นที่ส่วนตัวของเพื่อนบ้านหรือน้ำเอ่อล้นไหลเข้าไปท่วมซึ่งในบริเวณพื้นที่ส่วนตัว ก่อให้เกิดความเสียหายต่ออณามัยและทรัพย์สินของเพื่อนบ้านตามมา กฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษ (กฎหมายจารีตประเพณีอังกฤษ) ที่ศาลอังกฤษ (ผู้พิพากษาศาลอังกฤษ) ได้สร้างขึ้นจากแนวคำวินิจฉัยในคดีเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมที่ได้วางหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเอาไว้อย่างสืบเนื่อง แล้วแนวคำวินิจฉัยเช่นนี้ก็ยังมีบังคับใช้เป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมายคอมมอนลอว์เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วมทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักกฎหมายละเมิดว่าด้วยเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม (Tort of Flooding Nuisance) ที่ศาลอังกฤษได้พัฒนาหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ดังกล่าวเอาไว้เป็นการเฉพาะ

2. กฎหมายน้ำท่วมของอังกฤษ

การศึกษากฎหมายน้ำท่วม (Flood Law) ของประเทศอังกฤษแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก กฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory Law) ได้แก่ กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา (Parliament) กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหน่วยงานของรัฐในฐานะที่หน่วยงานของรัฐเป็นองค์กรจัดทำบริการสาธารณะควบคุมหรือป้องกันผลกระทบอันเนื่องมาจากสถานการณ์น้ำท่วมหรือกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนในฐานะที่เอกชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำท่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภาวะน้ำท่วม เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยน้ำท่วมและการบริหารจัดการน้ำ 2010 (Flood and Water Management Act 2010) พระราชบัญญัติระบายน้ำบนดิน 1991 (Land Drainage Act 1991) และพระราชบัญญัติป้องกันชายฝั่ง 1949 (Coast Protection Act 1949) (UK Environmental Law Association, 2017) ส่วนที่สอง กฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ กฎหมายที่ถูกกำหนดผ่านการวางหลักเกณฑ์จากคำพิพากษาของศาลยุติธรรมอังกฤษ (Court of Justice) กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบทางแพ่งในกรณีผู้ที่ก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมต้องเข้าผูกพันชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยไม่ว่าความผูกพันดังกล่าวจะเกิดจากความจงใจที่ดีหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่เมื่อเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์น้ำท่วมที่ตนได้มีส่วนก่อขึ้นมาแล้วนั้น ผู้ที่ก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมก็ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน รวมไปถึงกฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดสิทธิ (rights) หน้าที่ (duties) และความรับผิดชอบ (responsibilities) ของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ (landowners) ในขณะที่มีสถานการณ์ที่สถานการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นไม่ว่าน้ำท่วมไหลมาจากที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ของเพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน (neighbouring property) หรือน้ำท่วมไหลออกไปจากที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ของตนเองก็ตาม (owner property) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำหรือแหล่งน้ำในบริเวณสังหาริมทรัพย์หรือที่ดินของตนเองซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเดือดร้อน

รำคาญแก่บุคคลอื่น (unlawful interference) ก็ดี หรือแม้กระทั่งบุคคลใดใช้น้ำหรือแหล่งน้ำในบริเวณอสังหาริมทรัพย์หรือที่ดินของตนเอง เป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์รายอื่นได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญเกินที่ควรคิดหรือคาดหมายได้ว่าจะเป็นไปตามปกติก็ตาม เจ้าของอสังหาริมทรัพย์รายอื่นได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนรำคาญก็ย่อมมีสิทธิจะปฏิบัติการเพื่อยกความเสียหายหรือเดือดร้อนนั้นให้สิ้นไป พร้อมกับมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าทดแทน (UK Environmental Law Association, 2017) ศาลยุติธรรมอังกฤษสร้างคำพิพากษาขึ้นมาเพื่อวางบรรทัดฐานในกรณีที่เกิดอันเกิดจากสถานการณ์น้ำท่วมก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่อยู่อาศัยใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบเหตุอันเกิดจากสถานการณ์น้ำท่วม นั่นก็คือเหตุรำคาญ (nuisance) ในรูปแบบหนึ่ง หากน้ำท่วมในสถานที่หนึ่งสถานที่ใด ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วมขังก็ดีหรือน้ำท่วมฉับพลันก็ตาม แล้วเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบในด้านลบต่ออนามัย โดยประการที่น่าจะเกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือน่าจะเป็นอันตรายต่อทรัพย์สิน เช่นว่านี้แล้วเหตุรำคาญดังกล่าวย่อมถือเป็นเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม (flooding nuisance)

3. กฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม

3.1 เหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม

เหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม ได้แก่ การใช้สิทธิในอาคาร เคหะสถานหรือสิ่งปลูกสร้างในอาณาบริเวณของตนเองแล้วไปก่อให้เกิดความเสียหายหรือไปกระทบต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของเพื่อนบ้านหรือผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณชุมชนโดยรอบ ในลักษณะที่เป็นการใช้แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำหรือท่อระบายน้ำตามปกติ แล้วเมื่อมีสถานการณ์น้ำท่วมเกิดขึ้นมาแล้ว น้ำท่วมจากสถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความเสียหายต่อทรัพย์สินได้จากน้ำท่วมล้นออกมาจากแหล่งน้ำหรือน้ำท่วมไหลออกไปยังบริเวณที่ดินของเพื่อนบ้านข้างเคียง รวมไปถึงน้ำท่วมขังจากท่อระบายน้ำแตกในระหว่างที่เกิดสถานการณ์น้ำท่วม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ไม่เพียงทำให้ตนเองได้รับความเสียหายจากน้ำท่วมขังหรือน้ำท่วมไหลออกมาแล้ว แต่ยังทำให้เพื่อนบ้านข้างเคียงได้รับความเสียหายด้วย เช่นว่านี้เป็นการใช้สิทธิในอาคาร เคหะสถานหรือสิ่งปลูกสร้างในอาณาบริเวณของตนเองแล้วไปกระทบต่อเพื่อนบ้าน ซึ่งถือเป็นการใช้สิทธิเกินส่วน เช่น หากเจ้าของที่ดินได้ทำทางระบายน้ำในบริเวณที่ดินของเจ้าของที่ดินดังกล่าว ทำให้เกิดการระบายน้ำออกจากที่ดินของเจ้าของที่ดินแต่ฝ่ายเดียวเมื่อเกิดสถานการณ์น้ำท่วมขึ้น แต่การระบายน้ำท่วมจากสถานการณ์น้ำท่วมดังกล่าวทำให้น้ำท่วมไหลออกไปยังบริเวณที่ดินของเพื่อนบ้านมากกว่าปกติ เช่นว่านี้เจ้าของที่ดินดังกล่าวจึงใช้สิทธิอันมีแต่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น กฎหมายคอมมอนลอว์ได้วางหลักเอาไว้เช่นว่านี้เพื่อคุ้มครองสิทธิ 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก สิทธิในการใช้หรืออาศัยอยู่ในที่ดินอย่างปกติสุข (right to the use and enjoyment of land) เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครองให้แก่เจ้าของที่ดิน สามารถอาศัยหรือใช้ประโยชน์ในที่ดิน อาคาร เคหะสถานหรือสิ่งปลูกสร้างของตนในอย่างเช่นเคยเป็นตลอดมา ในขณะที่กำลังจะเผชิญกับสถานการณ์น้ำท่วมก็ดีหรือได้เผชิญกับสถานการณ์น้ำท่วมแล้วก็ตาม เจ้าของที่ดินจึงสามารถกระทำการอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้ที่ดินและทรัพย์สินของตนเองหรือบุคคลอื่นได้รับความเสียหายจาก

สถานการณ์น้ำท่วม ทำให้ตนเองอยู่อาศัยหรือใช้ประโยชน์อย่างสงบในที่อยู่อาศัย อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง โดยปราศจากการกระทำอันก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองหรือเพื่อนผู้อยู่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง (Robert C. Palmer, 2015)

ประการที่สอง สิทธิเหนือที่ดินของตนหรือบริเวณพื้นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของตน (right over or in connection with land) เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองจากกฎหมาย ที่กำหนดอย่างชัดเจนว่า บุคคลใดเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือบุคคลใดมีเพียงสิทธิครอบครองที่ดินหรือบริเวณพื้นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของตน ซึ่งมีผู้ทรงสิทธิเกี่ยวกับที่ดินเหล่านี้ย่อมมีสิทธิในการได้ใช้หรือรับประโยชน์จากที่ดินที่ดินมีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครอง สิทธิในลักษณะเช่นนี้เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่ผู้ทรงสิทธิเกี่ยวกับที่ดินเหล่านี้ในอันที่จะเรียกร้องให้เพื่อนบ้านหรือประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบที่ดินกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์ในการป้องกันสถานการณ์น้ำท่วม ในทำนองที่ไม่ให้เกิดความเสียหายจากน้ำท่วมขังหรือน้ำท่วมไหลเข้ามาในที่ดินของตน (UK Environmental Law Association, 2017)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ทั้งสิทธิในการใช้หรืออาศัยอยู่ในที่ดินอย่างปกติสุขและสิทธิเหนือที่ดินของตนหรือบริเวณพื้นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของตนภายใต้กฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ (responsibilities of property owners) แก่บุคคลอื่นในอันที่จะต้องปฏิบัติตามใช้ทรัพย์สินของตนเองในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงให้น้ำไปสู่สถานการณ์น้ำท่วม (risk of flooding) แก่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่อยู่บริเวณชุมชนโดยรอบ (William Upton, 2014) รวมถึงมีหน้าที่ที่จะกระทำการที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายคอมมอนลอว์บัญญัติหน้าที่เอาไว้ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เพื่อลดความเสี่ยงจากสถานการณ์น้ำท่วม

ในทำนองเดียวกันไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการใช้หรืออาศัยอยู่ในที่ดินอย่างปกติสุขหรือสิทธิเหนือที่ดินของตนหรือบริเวณพื้นที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของตนก็ตาม ต่างก็เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสิทธิประการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดความเสี่ยงและการป้องกันสถานการณ์น้ำท่วมกำหนดให้มีสิทธิและหน้าที่ส่งเสริมการกระทำทางกายภาพสำหรับลดความเสี่ยงและป้องกันสถานการณ์น้ำท่วม ตลอดจนเป็นหลักประกันสิทธิที่จะไม่ได้รับความเสียหายจากสถานการณ์น้ำท่วมของปัจเจกบุคคล สิทธิขั้นพื้นฐานจึงเปรียบเสมือนกับสิ่งสะท้อนว่าจะต้องมีสิทธิสำคัญประการอื่นมาส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อให้เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ที่มีสิทธิครอบครองกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการป้องกันภัยจากสถานการณ์น้ำท่วมที่จะมาสู่ที่ดินของตน ในทางกลับกันสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวเปรียบเสมือนสิ่งสะท้อนได้ว่าบุคคลอื่นมีหน้าที่เคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งสองประการและมีหน้าที่ความรับผิดชอบป้องกันสถานการณ์น้ำท่วมช่วยเหลือเพื่อนบ้านไม่ให้เพื่อนบ้านได้รับความเดือดร้อนรำคาญหรือช่วยเหลือป้องกันความเสียหายอื่นๆ ที่เกิดจากสถานการณ์น้ำท่วมอันอาจกระทบต่อเพื่อนบ้าน ด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดหน้าที่ความรับผิดชอบอันเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการป้องกันหรือลดความเสี่ยงจากสถานการณ์น้ำท่วมภายใต้กฎหมายคอมมอนลอว์หรือสิทธิที่กฎหมายกฎหมายคอมมอนลอว์รับรองให้ (Devon City Council, 2014) ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้อาศัยบริเวณริมน้ำ (responsibility of the riparian owner) หน้าที่ความรับผิดชอบทำให้น้ำระบาย

ได้อย่างเป็นธรรมชาติ (responsibilities for letting water flow naturally) และหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อป้องกันมลพิษ (responsibility of preventing pollution) (Environmental Agency, 2014)

ประการแรก หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้อาศัยบริเวณริมน้ำ ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณริมน้ำ (waterside owners) ที่กฎหมายคอมมอนลอว์วางหลักเกณฑ์เอาไว้ให้หน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะที่ตนเองอาศัยอยู่ติดกับหรือใกล้กับบริเวณแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งกฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดสิทธิของผู้อาศัยบริเวณริมน้ำ (riparian rights) ให้ผู้อาศัยบริเวณริมน้ำมีสิทธิที่จะปกป้องภัยพิบัติต่างๆ ที่อาจเกิดจากสถานการณ์น้ำท่วมต่อที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ของตนได้ ในขณะเดียวกันกฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้อาศัยบริเวณริมน้ำ (Riparian duties) ไม่ว่าทางน้ำ (watercourse) ดังกล่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น แม่น้ำ (river) ลำธาร (brook) ลำเหมือง (ditch) และท่อระบายน้ำใต้ดิน (culvert) เป็นต้น

ประการที่สอง หน้าที่ความรับผิดชอบทำให้น้ำระบายได้อย่างเป็นธรรมชาติ ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณริมน้ำที่จะทำลายอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางทางน้ำ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมากีดขวางทางระบายน้ำท่วมก็ดีหรือสิ่งตามธรรมชาติที่มาขวางทางระบายน้ำท่วมก็ตาม รวมทั้งสิ่งกีดขวางบริเวณริมน้ำอันเป็นอุปสรรคต่อสิทธิในการเดินเรือในทางน้ำสาธารณะ (public right of navigation) และสิ่งกีดขวางบริเวณริมน้ำที่เป็นเหตุทำให้น้ำท่วมไหลเข้าไปสู่ที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของที่ดินคนอื่นๆ (flow flooding to other landowners' property) เช่น ต้นไม้ล้มบริเวณริมตลิ่ง (fallen trees) กิ่งไม้ยื่นออกมาบริเวณชายน้ำ (overhanging branches) ต้นไม้และพุ่มไม้บริเวณริมชายฝั่ง (trees and shrubs on the bank) เป็นต้น

ประการที่สาม หน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อป้องกันมลพิษ ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบไม่ให้น้ำเสีย (waste water) วัตถุอันตราย (hazardous substance) และสารเคมีอื่นๆ (chemicals) รวมทั้งซากสัตว์ (animal carcasses) หรือมูลฝอย (litter) ที่ถูกปล่อยทิ้งลงบริเวณทางน้ำหรือบริเวณริมน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือภาวะที่เป็นพิษ ภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของเพื่อนบ้าน ในขณะที่เพื่อนบ้านกำลังจะเผชิญหรือได้เผชิญกับสถานการณ์น้ำท่วม

จากที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณริมน้ำหรือทางน้ำต่างๆ ที่จะต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันผลร้ายจากสถานการณ์น้ำท่วม (duty of care) (Andrew Williams, 2014) สามประการด้วยกัน หากเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณริมน้ำหรือทางน้ำต่างๆ กระทำการหรืองดเว้นกระทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่กฎหมายคอมมอนลอว์วางหลักเกณฑ์เอาไว้อย่างหนึ่งอย่างใด แล้วไปทำให้เพื่อนบ้านหรือผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนโดยรอบได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมหรือเผชิญกับภาวะน้ำท่วมขังหรือน้ำท่วมไหลเข้าไประหว่างเพื่อนบ้านได้รับความเสียหาย เช่นว่านี่ถือว่าเป็นการกระทำอันเป็นการประทุษร้ายสิทธิของบุคคลอื่นโดยปราศจากความระมัดระวังตามหน้าที่ที่จะต้องใช้ อีกประการหนึ่งเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณริมน้ำหรือทางน้ำต่างๆ อาจมีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือสังหาริมทรัพย์ของตนเอง แต่

ถ้าการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินหรือสิ่งหามิทรัพย์สินดังกล่าวปราศจากการทำนุบำรุงหรือดูแลรักษาอย่างเหมาะสม แล้วไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่โดยรอบแล้ว เช่นว่านี่ก็ย่อมถือเป็นเหตุรำคาญจากธรรมชาติ (natural nuisance) ประการหนึ่ง (Michael Barlow, 2014)

อีกประการหนึ่ง ในอดีตที่ผ่านมาศาลยุติธรรมอังกฤษได้เคยสร้างหลักกฎหมายคอมมอนลอว์เกี่ยวกับเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม ที่เกิดจากจาริตประเพณีในการปฏิบัติต่อกันระหว่างเพื่อนบ้านเพื่อป้องกันน้ำท่วมและคำพิพากษาของศาลยุติธรรมอังกฤษที่วางบรรทัดฐานต่อเนื่องกันมาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์น้ำท่วม จนเกิดเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ยอมรับกันเกี่ยวกับสิทธิ (Rights) และหน้าที่ (measured duty) อันพึงมีต่อตนเองหรือต่อเพื่อนบ้าน รวมถึงทั้งต่อผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณชุมชนโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าของที่ดินหรือสิ่งหามิทรัพย์สินต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม (reasonable steps) เพื่อป้องกันสถานการณ์ทางธรรมชาติที่อาจกระทบต่อที่ดินและทรัพย์สินของเพื่อนบ้าน (neighbouring properties) เหตุที่เจ้าของที่ดินหรือสิ่งหามิทรัพย์สินต้องปฏิบัติตามขั้นตอนเพื่อป้องกันสถานการณ์น้ำท่วมนั้นก็เพราะกฎหมายคอมมอนลอว์สร้างหลักการประการหนึ่งที่ว่าเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของสิ่งหามิทรัพย์สินใดๆ ในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือเพื่อนบ้านละแวกเดียวกันที่จะต้องเผชิญกับภัยอันตรายจากสถานการณ์น้ำท่วมร่วมกัน จึงต้องร่วมด้วยช่วยกันหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันสถานการณ์น้ำท่วมอันถือเป็นศัตรูร่วมกัน แล้วด้วยความที่เป็นเพื่อนบ้านเช่นว่านี้ก็ไม่ว่าส่งผ่านศัตรูร่วมกันไปให้เพื่อนบ้านคนหนึ่งคนใดรับภาระเพียงคนเดียว ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เรียกหลักนี้ว่าหลักศัตรูร่วมกัน (Common Enemy Doctrine) (David Crichton, 2012)

3.2 ตัวอย่างคดีเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมที่น่าสนใจ

ลักษณะสำคัญของคดีที่ศาลยุติธรรมอังกฤษได้ตัดสินเอาไว้เกี่ยวกับประเด็นของสถานการณ์น้ำท่วมส่วนมากมักเป็นคดีที่เกี่ยวกับเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม ในคดีเช่นว่านี้ฝ่ายเพื่อนบ้านผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือสิ่งหามิทรัพย์สินได้รับความเสียหายจากสถานการณ์น้ำท่วม (ฝ่ายโจทก์) ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้ศาลยุติธรรมอังกฤษเห็นว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมหรือความประมาทเลินเล่อของฝ่ายเพื่อนบ้านผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือสิ่งหามิทรัพย์สินที่ดเว้นกระทำตามหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใดจนไปก่อความเดือดร้อนรำคาญ (ฝ่ายจำเลย) เนื่องจากฝ่ายโจทก์ย่อมทราบถึงความเสียหายที่ตนได้รับและข้อเท็จจริงอันเป็นสาเหตุของความเสียหายในคดี

ศาลยุติธรรมอังกฤษได้เคยวินิจฉัยคดีเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

คดี Sedleigh-Denfield v O'Callaghan [1940] AC 880 คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการตามคำร้องของเจ้าของที่ดินที่อยู่ละแวกใกล้เคียง เนื่องจากจำเลยได้วางตะแกรงไว้ในคูน้ำที่เป็นทางระบายน้ำไหลผ่าน ต่อมาเกิดฝนตกหนักทำให้น้ำดังกล่าวไม่อาจระบายน้ำได้ทันท่วงทีและตะแกรงที่จำเลยได้วางเอาไว้เป็นเหตุให้เกิดการอุดตันบริเวณคูน้ำอันเป็นทางระบายน้ำ ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมขังในละแวกใกล้เคียงเป็นบริเวณกว้าง การที่จำเลยเอาตะแกรงมาวางขวางทางน้ำเอาไว้ถือเป็นการกระทำอันสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับเพื่อนบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่โดยรอบและเพื่อนบ้านที่เผชิญกับภาวะน้ำท่วมก็ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำของจำเลย ดังนั้นแล้วศาลยุติธรรม

อังกฤษจึงพิจารณาพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบก่อนเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมต่อเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ในละแวกโดยรอบ

คดี *Leakey v National Trust* [1980] 1 All ER 17 คดีนี้นาง Leaky โจทก์ได้รับความเสียหายจากดินถล่ม (falls of soil) และการร่วงลงของเศษซากอื่นๆ (debris) จากที่ดินของ National Trust จำเลยในบริเวณพื้นที่ Burrow Mump ดินถล่มเช่นว่านี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติและหาใช้เกิดจากน้ำมือนมนุษย์ไม่ ซึ่งตัวจำเลยเองรับรู้ถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากดินถล่มมาตามธรรมชาติในลักษณะเช่นว่านี้มาตั้งแต่ปี 1968 มาแล้ว แต่ก็ไม่ได้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการป้องกันไม่ให้ดินถล่ม แม้ว่าเหตุการณ์ดินถล่มจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปกติอยู่แล้วตามธรรมชาติก็ตาม ครั้นมาถึงปี 1976 ก็เกิดภาวะแล้งในช่วงฤดูร้อน (hot dry summer) และเกิดภาวะฝนตกอย่างหนักในช่วงฤดูใบไม้ร่วง นาง Leaky โจทก์ในคดีนี้สังเกตเห็นรอยร้าวในบริเวณริมตลิ่งในบริเวณบ้านของตนเอง จึงได้แจ้งไปยังจำเลยหรือ National Trust เพื่อขอรับเงินเพื่อเยียวยาความเสียหาย ซึ่งนาง Leaky ได้ขอให้ National Trust จ่ายเงินช่วยเหลือเพียงครั้งหนึ่งของความเสียหายทั้งหมดเท่านั้น แต่คำร้องขอรับเงินดังกล่าวได้ถูกปฏิเสธในเวลาต่อมา เมื่อเกิดเหตุการณ์ดินถล่มอย่างหนัก (large fall) นาง Leaky จึงได้นำคดีไปฟ้องต่อศาลยุติธรรมอังกฤษว่าจำเลยได้ก่อเหตุรำคาญในลักษณะดังกล่าวมาช้านาน จนทำให้ฝ่ายโจทก์ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากดินถล่ม ศาลยุติธรรมอังกฤษได้พิจารณาพิพากษาให้ National Trust ต้องรับผิดชอบก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่จำเลย

คดี *Home Brewery Co Ltd v William Davis & Co (Leicester) Ltd* [1987] 1 QB 339. คดีนี้ศาลยุติธรรมอังกฤษได้ตัดสินตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งกฎหมายคอมมอนลอว์ได้วางหลักเอาไว้ในคดีนี้ว่าเจ้าของที่ดินต่ำไม่จำเป็นที่จะต้องรับน้ำซึ่งไหลตามธรรมชาติจากที่ดินสูงเข้ามาในที่ดินของตน (owner of lower land has no duty to receive water from the higher land) ในทางกลับกันน้ำท่วมไหลน้ำไหลเข้ามายังที่ดินของบุคคลหนึ่งบุคคลใดแล้ว ท่านว่าเจ้าของที่ดินสามารถทำการป้องกันไม่ให้น้ำท่วมไหลเข้ามาในที่ดินของตนได้ หากเพื่อนบ้านคนหนึ่งคนใดจะต้องมีความรับผิดชอบรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมก็ต่อเมื่อเพื่อนบ้านคนดังกล่าวได้ใช้ที่ดินอย่างไม่เป็นธรรมชาติ (non-natural use) เพื่อให้ให้น้ำท่วมไหลไปสู่ที่ดินของบุคคลอื่น

คดี *Bybrook Barn Garden Centre v Kent County Council* [2001] BLR 55, CA คดีนี้ท่อน้ำ (culvert) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อระบายน้ำได้ถนนได้ไปขวางทางระบายน้ำในที่ดินของโจทก์ ทำให้น้ำไม่สามารถระบายออกมาจากที่ดินของโจทก์ได้และเกิดน้ำท่วมขังในที่ดินของโจทก์ในเวลาต่อมา ดังนั้นศาลยุติธรรมอังกฤษจึงได้พิจารณาพิพากษาว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอังกฤษก่อเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมและเหตุรำคาญดังกล่าวทำให้โจทก์ได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งจำเลยต้องบรรเทาความเดือดร้อนให้โจทก์ด้วยการรื้อถอนท่อน้ำดังกล่าวออกไป

คดี *Green v Lord Somerleyton* [2003] EWCA Civ 198 คดีนี้จำเลยได้ปล่อยให้มิน้ำท่วมเอ่อไหลออกมาจากบึงน้ำ (marsh) ในที่ดินของจำเลย ไหลมาสู่ที่ดินและบึงน้ำของโจทก์ เป็นสาเหตุที่ทำให้บึงน้ำในที่ดินของโจทก์ได้รับความเสียหายและเกิดน้ำท่วมขังในที่ดินของโจทก์ในเวลาต่อมา โจทก์ได้ต่อสู้ว่าจำเลยไม่มีสิทธิปล่อยให้มิน้ำไหลออกมาจากที่ดินของตน (right to allow floodwater to escape over his land) แล้วไปท่วมขังที่ดินของโจทก์ แต่ในคดีนี้ศาลอุทธรณ์อังกฤษกลับวินิจฉัยว่าไม่ใช้หน้าที่ของจำเลย

ที่จะต้องบำรุงรักษาผนังกันน้ำ (barriers) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมในที่ดินโจทก์

คดี Lambert v Barratt Homes Ltd [2010] EWCA Civ 681 จำเลยที่ 2 เป็นเจ้าของที่ดินผืนหนึ่ง ครึ่งต่อมาจำเลยที่ 1 ได้ซื้อที่ดินดังกล่าวต่อจากจำเลยที่ 2 โดยจำเลยที่ 1 ได้ปลูกสร้างบ้านของตนเองบนที่ดินที่ซื้อต่อมาจากจำเลยที่ 2 ในขณะที่จำเลยที่ 1 ได้ปลูกสร้างบ้านของตนเองนั้น จำเลยที่ 1 ได้ทำการอุดทางท่อระบายน้ำเดิมและสร้างทางระบายน้ำขึ้นมาใหม่ ทำให้เมื่อเกิดน้ำท่วมไหลจากบ้านของจำเลยที่ 1 ไปยังบ้านของโจทก์ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้าน 3 หลังบริเวณด้านหลังที่ดินของจำเลยที่ 1 (ที่ดินที่ซื้อต่อมาจากจำเลยที่ 2) ต่อมาศาลยุติธรรมอังกฤษได้ตัดสินให้โจทก์ที่ 1 ต้องรับผิดชอบเนื่องจากฝ่าฝืนหน้าที่ (breach of a measured duty) ที่จะต้องบรรเทาความเสียหายไม่ให้เกิดการก่อสร้างบ้านของตนไปสร้างสถานการณ์น้ำท่วมต่อเพื่อนบ้านและให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายต่อโจทก์ พร้อมกับให้จำเลยที่ 1 กระทำการในลักษณะที่เป็นการลดภัยที่เกิดขึ้นในเวลา น้ำท่วมช่วงฝนตก (natural accumulation of rainwater) ที่อาจท่วมไหลมาบริเวณห้วยมูมที่ดินของโจทก์

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ศาลยุติธรรมในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนากฎหมายคอมมอนลอว์เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำท่วม ศาลอังกฤษได้ปรับใช้หลักกฎหมายคอมมอนลอว์ดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วกับสถานการณ์น้ำท่วมและศาลอังกฤษพัฒนาหลักเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบของจำเลยที่เป็นผู้ก่อหรือผู้มีส่วนก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญที่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่ละแวกใกล้เคียงต้องเผชิญจากสถานการณ์น้ำท่วม กล่าวอีกนัยหนึ่งศาลยุติธรรมอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการตัดสินวางบรรทัดฐานในเรื่องเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมในกรณีที่ไม่เคยมีคำพิพากษาศาลยุติธรรมอังกฤษตัดสินในเรื่องนั้นมาก่อนกับศาลยุติธรรมอังกฤษเข้ามามีบทบาทตัดสินตามบรรทัดฐานในกรณีที่เคยมีคำพิพากษาในคดีก่อนๆ ได้วางบรรทัดฐานเอาไว้แล้ว

4. กฎหมายไทยเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม

ความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบทางแพ่งในกรณีที่ก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมต้องเข้าผูกพันคดีใช้ค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเกิดจากความจงใจดีหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม เช่นว่านี่เมื่อเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์น้ำท่วมที่ดินได้มีส่วนก่อขึ้นมาแล้วนั้น ผู้ที่ก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่นนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

เคยมีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เคยวินิจฉัยเอาไว้ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วมในบริเวณที่จอดรถของอาคารชุด (คอนโดมิเนียม) จากความประมาทเลินเล่อของนิติบุคคลอาคารชุด ท้ายที่สุดเมื่อเกิดความเสียหายต่อรถยนต์ของเจ้าของร่วมอาคารชุดดังกล่าว ที่เจ้าของร่วมอาคารชุดจอดไว้ในบริเวณที่จอดรถของอาคารชุด นิติบุคคลอาคารชุดย่อมเป็นผู้กระทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับเจ้าของร่วม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4493/2543 พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 ต้องการให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ในห้องชุดอันเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคลสามารถใช้สิทธิในห้องชุดได้ตามสิทธิของตนแต่ทรัพย์สินส่วนกลางถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมระหว่างเจ้าของห้องชุดซึ่งมีไว้เพื่อใช้หรือเพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งกฎหมายและข้อบังคับของนิติบุคคลอาคารชุดล้วนกำหนดให้เป็นหน้าที่ของนิติบุคคลอาคารชุดจำเลยที่ 1 ต้องดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนกลางของอาคารชุดเมื่อสาเหตุที่น้ำท่วมห้องชุดของโจทก์เพราะน้ำฝนเอ่อล้นจากท่อรับน้ำภายในอาคารชุดเนื่องจากท่อรวมรับน้ำอุดตัน ซึ่งจำเลยที่ 1 มีหน้าที่ดูแลให้ท่อระบายน้ำดังกล่าวระบายน้ำได้ตลอดเวลา แม้โจทก์มิได้นำสืบว่าเหตุใดท่อน้ำจึงอุดตันและจำเลยที่ 1 ได้กระทำการอย่างไรกับสิ่งอุดตันนั้นหรือบริเวณที่อุดตันนั้นไม่อาจตรวจพบได้โดยง่าย ก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 แล้วเพราะจำเลยที่ 1 ได้เก็บเงินค่าดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนกลาง แล้วว่าจ้างบริษัทเอกชนที่มีอาชีพในการบริหารอาคารชุดมาทำหน้าที่แทน เมื่อบริษัทดังกล่าวละเว้นหน้าที่โดยประมาทเลินเล่อปล่อยให้ท่อระบายน้ำอุดตันจนน้ำท่วมห้องชุดของโจทก์เช่นนี้ย่อมเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์

อีกประการหนึ่งหากผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือผู้ที่เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่เผชิญกับความเดือดร้อนรำคาญที่ได้รับจากน้ำท่วมซึ่งในบริเวณแดนกรรมสิทธิของตนอันเนื่องมาจากการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของเพื่อนบ้านผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณรั้วติดกัน (อยู่ติดกัน) ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวของเพื่อนบ้านจะเป็นการกระทำเพื่อจัดการทรัพย์สินของเพื่อนบ้านเองหรือการกระทำเพื่อใช้สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของเพื่อนบ้าน แต่ถ้าวการกระทำของเพื่อนบ้านดังกล่าวเป็นการกระทำในลักษณะที่มุ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินหรือผู้ที่เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บ้านใกล้เคียงกันแล้วนั้น ย่อมเป็นการใช้สิทธิเกินส่วนจนไปกระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421 ที่บัญญัติเอาไว้ว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

ประเด็นนี้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจเกี่ยวกับการกระทำในที่ดินของตนเอง แล้วไปทำให้เกิดน้ำท่วมซึ่งของเพื่อนบ้านใกล้เคียง จนบังเกิดความเสียหายแก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่นว่านี้ย่อมเป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนบ้านถือเป็นการใช้สิทธิเกินส่วน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 421

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 37/2529 การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้นเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย โจทก์จำเลยมีตึกแถวอยู่ติดกันและมีท่อระบายน้ำโสโครกฝังอยู่ด้านหลังของตึกแถวเป็นแนวเดียวกัน 1 ท่อเพื่อระบายน้ำร่วมกันไปสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะโจทก์จำเลยมีเรื่องพิพาทกันมาก่อนแล้ว จำเลยนำแผ่นเหล็กเจาะรูเล็กๆ ปิดกั้นทางระบายน้ำที่จะระบายมาจากบ้านโจทก์จนเป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วมซึ่งบ้านโจทก์เป็นการกระทำที่จงใจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ถึงแม้จะกระทำในที่ดินของตนเองก็เป็นการใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นอันเป็นการกระทำโดยละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 421 โจทก์ร้องขอให้ใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาในกรณีฉุกเฉินให้จำเลยรื้อถอนแผ่นเหล็กดังกล่าวออกเมื่อศาลอนุญาตแล้วโจทก์ก็เอาแผ่นเหล็กที่จำเลยนำไปปิดกั้นออกการกระทำของโจทก์ดังกล่าวได้รับความคุ้มครองตามคำสั่งศาลอันชอบด้วยกฎหมายถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำโดยละเมิด

จากที่กล่าวมาในข้างต้น พบได้ว่าคดีที่ศาลยุติธรรมอังกฤษได้ตัดสินเอาไว้เกี่ยวกับประเด็นของสถานการณ์น้ำท่วม ส่วนมากมักเป็นคดีที่เกี่ยวกับเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วม แต่คดีที่ศาลยุติธรรมไทยได้เคยตัดสินเอาไว้เกี่ยวกับประเด็นของสถานการณ์น้ำท่วมมีทั้งคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบอันเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออันก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมและคดีเกี่ยวกับการใช้สิทธิเกินส่วนแล้วไปก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วมในอาคารหรือเคหสถานของเพื่อนบ้าน ซึ่งคดีที่ศาลยุติธรรมไทยได้เคยตัดสินเอาไว้เกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้มีเพียงไม่กี่คดีเท่านั้น

5. บทสรุป

กล่าวโดยสรุป ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษสร้างหลักเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมที่ไม่เพียงกำหนดสิทธิของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ในการป้องกันความเสียหายใดๆ อันเนื่องมาจากความเดือดร้อนรำคาญที่เกิดขึ้นมาจากสถานการณ์น้ำท่วมและหน้าที่ของเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่อยู่บริเวณริมน้ำหรือทางน้ำต่างๆ ที่จะต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันผลร้ายจากสถานการณ์น้ำท่วมไม่ให้กระทบต่อเพื่อนบ้านที่มีรั้วติดกันหรือชุมชนละแวกใกล้เคียง พัฒนาการกฎหมายคอมมอนลอว์ว่าด้วยเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมมีการจัดวางสิทธิและหน้าที่ของเพื่อนบ้านผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงอย่างชัดเจน สิทธิและหน้าที่เช่นนี้ถูกกำหนดขึ้นมารองรับสถานการณ์ภัยพิบัติหรือปัญหาจากสถานการณ์น้ำท่วม ให้ออกระมัดระวังซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนบ้านอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์น้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นได้จากความไม่แน่นอนของธรรมชาติในทุกเมื่อ อีกทั้งยังให้เพื่อนบ้านมีหน้าที่ระมัดระวังในการปลูกสร้างอาคาร เคหสถานหรือสิ่งปลูกสร้างใดๆ รวมทั้งแหล่งน้ำที่ตนเองได้สร้างขึ้น ในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำหรือไม่ทำลายทางระบายน้ำอันเป็นต้นเหตุทำให้น้ำท่วมขังสร้างเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมขึ้น ในทำนองเดียวกันระบบกฎหมายซีวิลลอว์ประเทศไทยไม่ได้ก่อร่างสร้างหลักเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมเช่นเดียวกับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษ เพียงแต่ศาลยุติธรรมไทยใช้บทกฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 421 ยกมาปรับกับคดีที่มีประเด็นเกี่ยวข้อง รวมทั้งนำกฎหมายลายลักษณ์อักษรมาใช้ในบรรดากรณีสถานการณ์น้ำท่วมซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรและตามปรัชญาความมุ่งหมายของบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรนั้นๆ

สิ่งสำคัญที่ได้จากการศึกษากฎหมายคอมมอนลอว์อังกฤษเกี่ยวกับเหตุรำคาญจากสถานการณ์น้ำท่วมก็คือผู้เป็นเจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่บริเวณริมน้ำหรือทางน้ำต่างๆ พึงจะต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ก่อให้เกิดสถานการณ์น้ำท่วม ด้วยการทำนุบำรุงหรือดูแลรักษาแหล่งน้ำหรือทางระบายน้ำอย่างเหมาะสม ระมัดระวังไม่ไปสร้างความเสียหายแก่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่โดยรอบ ในขณะเดียวกันการเทียบเคียงกับกฎหมายซีวิลลอว์ประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นเทียบเคียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 421 พร้อมกับศึกษาตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวมาในข้างต้น ก็ทำให้ทราบว่าเจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต้องกระทำตามหน้าที่โดยใช้ความระมัดระวัง ไม่ปล่อยปละละเลยให้แหล่งน้ำของตนอุดตันหรือถูกปิดกั้นจนเกิดสถานการณ์น้ำท่วมขังบริเวณที่อยู่อาศัยหรือสิ่งปลูกสร้างของเพื่อน

บ้าน รวมทั้งไม่ควรรกรกระทำกรอย่างหนึ่งอย่างใดในที่ดินของตนเอง แล้วไปทำให้เกิดน้ำท่วมขังของเพื่อนบ้านใกล้เคียง จนบังเกิดความเสียหายแก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง

6. บรรณานุกรม

- Andrew Williams. (2014). *Flood Claims*. Retrieved September 18, 2019, http://www.atlanticchambers.co.uk/media/98714/nov_2014_-_flooding_-_andrew_williams.pdf
- Committee on Climate Change. (2012). *Climate change – is the UK preparing for flooding and water scarcity?*. London: Committee on Climate Change.
- David Crichton. (2012). *Flood plain speaking 3rd edition*. Retrieved September 19, 2019, https://www.cii.co.uk/media/2233858/flood_plain_speaking_3rd_ed.pdf
- Derbyshire County Council. (2015). *Guidance Notes: Highways Statutory Duties and Vested Powers*. Matlock: Derbyshire County Council.
- Devon City Council. (2014). *Riparian Owner Responsibility*. Retrieved September 19, 2019, <https://www.devon.gov.uk/floodriskmanagement/question/riparian-owner-responsibility/>
- Donald Houston, et al. (2001). *Pluvial (rain-related) flooding in urban areas: the invisible hazard*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Environmental Agency. (2009). *Flooding in England: A National Assessment of Flood Risk*. Bristol: Environment Agency.
- Environmental Agency. (2014). *Living on the edge: A guide to your rights and responsibilities of riverside ownership*. Bristol: Environmental Agency.
- Office of the Deputy Prime Minister. (2002). *Preparing for floods: Interim guidance for improving the flood resistance of domestic and small business properties*. London: Office of the Deputy Prime Minister.
- Peter Wynn. (2004). Potential common law liability for privately provided flood defences. *Structural Survey*. 2(22): 110-113.
- Michael Barlow. (2014). *Legal responsibility for flooding*. Bristol: Burges Salmon LLP.
- Robert C. Palmer. (2015). *Modern Nuisance Law from Historical Perspective*. Doctor of Philosophy (Law). Bristol: University of the West of England Faculty of Business and Law.
- UK Environmental Law Association. (2017). *Common Law*. Retrieved September 20, 2019, <http://www.environmentlaw.org.uk/rte.asp?id=183>

UK Environmental Law Association. (2017). *Flooding*. Retrieved September 22, 2019, <http://www.environmentlaw.org.uk/rte.asp?id=98>

William Upton. (2014). *Common law liabilities for flood damage: "Flood me, Flood me not"*. Retrieved September 23, 2019, <https://www.6pumpcourt.co.uk/wp-content/uploads/2014/11/common-law-liabilities-for-flooding-WU.pdf>

7. References

Andrew Williams. (2014). *Flood Claims*. Retrieved September 18, 2019, http://www.atlanticchambers.co.uk/media/98714/nov_2014_-_flooding_-_andrew_williams.pdf

Committee on Climate Change. (2012). *Climate change – is the UK preparing for flooding and water scarcity?*. London: Committee on Climate Change.

David Crichton. (2012). *Flood plain speaking 3rd edition*. Retrieved September 19, 2019, https://www.cii.co.uk/media/2233858/flood_plain_speaking_3rd_ed.pdf

Derbyshire County Council. (2015). *Guidance Notes: Highways Statutory Duties and Vested Powers*. Matlock: Derbyshire County Council.

Devon City Council. (2014). *Riparian Owner Responsibility*. Retrieved September 19, 2019, <https://www.devon.gov.uk/floodriskmanagement/question/riparian-owner-responsibility/>

Donald Houston, et al. (2001). *Pluvial (rain-related) flooding in urban areas: the invisible hazard*. York: Joseph Rowntree Foundation.

Environmental Agency. (2009). *Flooding in England: A National Assessment of Flood Risk*. Bristol: Environment Agency.

Environmental Agency. (2014). *Living on the edge: A guide to your rights and responsibilities of riverside ownership*. Bristol: Environmental Agency.

Office of the Deputy Prime Minister. (2002). *Preparing for floods: Interim guidance for improving the flood resistance of domestic and small business properties*. London: Office of the Deputy Prime Minister.

Peter Wynn. (2004). Potential common law liability for privately provided flood defences. *Structural Survey*. 2(22): 110-113.

Michael Barlow. (2014). *Legal responsibility for flooding*. Bristol: Burges Salmon LLP.

Robert C. Palmer. (2015). *Modern Nuisance Law from Historical Perspective*. Doctor of Philosophy (Law). Bristol: University of the West of England Faculty of Business and Law.

UK Environmental Law Association. (2017). *Common Law*. Retrieved September 20, 2019, <http://www.environmentlaw.org.uk/rte.asp?id=183>

UK Environmental Law Association. (2017). *Flooding*. Retrieved September 22, 2019, <http://www.environmentlaw.org.uk/rte.asp?id=98>

William Upton. (2014). *Common law liabilities for flood damage: "Flood me, Flood me not"*. Retrieved September 23, 2019, <https://www.6pumpcourt.co.uk/wp-content/uploads/2014/11/common-law-liabilities-for-flooding-WU.pdf>